

A gyelmek és fürkészekről.

Közli: P i s o Cornél, m. kir. erdészjelölt.

Hogy a hasznos erdei rovarok közül különösen a fürkészek és a gyelmek (ichneumonidae és tachineae) mily nagy jelentőséggel bírnak a kártékony rovarok pusztításánál, az által, hogy a hernyókba lerakott petéikből kikelő álczásokkák ezeket eddelül használják, az minden erdész előtt ismeretes dolog, de mily módon történik a petelerakás a nevezett hernyókban és hernyókban, úgy hiszem, azt észlelhetni még sokaknak nem volt alkalma.

E tekintetben igen jó alkalom nyílt előttem f. év május havában a lakásomnál lévő kertben, hol néhány gyümölcsfán — kitömés, nemkülönbén kifejlődő lepkék könnyebb megszerzése végett — az *Ocneria dispar* L., *Porthesia chrysotheca* L. és *Gastropacha neustria* L. hernyóit számos példányban neveltem föl. Óhajtanám tehát ezen érdekes észlelteimet azon tisztelt szaktársaim részére, kik ez iránt érdeklődnek, röviden előadni.

A fürkészek több apró fajai voltak az elsők, melyek a hernyókhoz közeledtek, s melyekhez későbbben a csupasz gyelmek is csatlakoztak, hogy együttesen, a madarak s egyéb veszély ellen védelmezett hernyóim közt — nagy boszuságomra — kegyetlen pusztítást vigyenek véghez.

A csupasz gyelmek nagy ovatossággal támadták meg hernyóimat, s a nélkül, hogy ezekkel érintkezésbe jöttek volna, potrohukat félkör alakban előre hajtván, oly ügyesen és gyorsan ragasztották petéiket a hernyó alsó testére, hogy ez csak akkor kezdett nyugtalankodni s magát védelmezni, a midőn már a peték a testére le voltak rakva.

Ellenkező és valóban felette érdekes eljárást követnek a fürkészek a pete lerakásánál. Ezek ellenében hasztalanul nyug-

talankodik a hernyó, mert a fürkész oldalvást támadja meg áldozatát és addig üti-veri és működik fölötte csápjai, szárnyai és lábaival, míg az lassanként ellankadva és elkábulva testét hosszúra nyújtja és végre magát sorsának mozdulatlanul átengedi.

Ezt a pillanatot a kis fürkész gyorsan fel is használja, és a hernyóra repülván tojócsövecskéjén keresztül több petét bocsájt testének belsejébe. Midőn a fürkész eltávozott, a hernyó, mintha mély álomból ébredne fel, tapogatja a sértett helyeket.

Egy ily petével telt hernyó még néhány napig, azaz mindaddig táplálkozik, míg a petékből ki nem fejlődnek a fürkész álcácskák; ennek megtörténte után a hernyó színét megváltoztatja, s többé táplálékot magához nem véve, betegskedik.

Az időszak, mely alatt a fürkész álcácskái kifejlődnek, 9—12 napot vesz igénybe. Ezen idő elmultával a hernyó testéből az álcácskák a bőrön keresztül mindenütt kibujnak, gubócskákat szőnek, s ezekben bábokká alakulnak át.

Az elősorolt hernyók közül leginkább szenvedett a *Gastropacha neustria*, talán azért, hogy csupasz teste, vagy pedig azon oknál fogva, hogy a szilvafáról, a melyen a petéből kikelt s melyen egy hétig táplálkozott, egy jó alkalommal egy közellévő vadalmafára átvittem.

A táplálék változtatása következtében valószínűleg beteggé vált, miáltal a gyelmek és fürkészeket oda csalogatta, ha ugyan Döbner véleménye általános érvénynyel bír, hogy a fürkészek csak beteges hernyókat keresnek föl s csak azok hiányában támadják meg az egészségeseket is.

Hogy egyáltalában a táplálék változtatása csakugyan betegségeket okoz, a mi különben nem lehetetlen és a mi csakis hosszabb kísérletek után volna bebizonyítható, akkor e körül-

ménynek tulajdonítható azon magyarázat is, hogy hernyófalások nagyobb mérvben vegyes állabokban nem fordulnak elő.

Igaz ugyan, hogy ezen hernyók nem csak hasznos rovarok által pusztítottak, hanem számos más ragályos betegségek is, u. m. és kivált a *Cordyceps militaris*, *empusa muscea* és *isaria farinosa* gombaképződések idézik elő a kártékony rovarok tömeges pusztulását, és lehet, hogy utóbbi betegségeket is nagy részben a táplálék változtatása okozza.

Tudvalévő dolog, hogy nagyobb hernyófalások, valamint a hernyók tömeges pusztulása a fent elősorolt gombaképződések által rendszeren csak tiszta állabokban szokott előfordulni, de itt is feltehető, hogy néhány hernyó (minthogy a tiszta állabokban szórványosan mindég más fanem is előfordul) véletlenül más, vagy pedig ugyanazon, de elnyomott betegeskedő fanemre kerül, minek következtében, valamint más kedvezőtlen körülmények hozzájárulása által (mint p. o. nedves eledel, esős és hideg idő vedlés alkalmával stb.) megbetegedvén, a ragályos betegséget a többi egészséges hernyókra is átviszi.

Vadászati tárcza.

A hátszegvidéki vadászatok krónikájából.

Közli: Téglás Gábor.

Erdély nehezen menekül meg a „Bärenland“ titulustól mostanság, mert erdeiben e tenyeres-talpas bundás jószág oly nagy számban uralkodik folyton folyvást, hogy szenvedélyes vadász bizton számíthat rájuk, s fegyvertényeinek legdicsebbikét aratja ott rendszeren. Annyira megszokott dolog nálunk a medvevadászat, hogy alig is látjuk szükségesnek arról nyilvános említést tenni, s most is latainer ember létemre én vagyok kénytelen összegyűjteni az értésemre jutott közelségi adatokat, meg lévén győződve, hogy e lapok érdemes olvasói